

Bálintné Kovács Júlia

Gorove család – III. rész

A második részben kizárólag Nagy Iván: „Magyarország családai” című könyvéből idéztünk (megjelent 1858-ban).

Ezúttal egy másik forrást olvashatunk, amely 1915-ben jelent meg.

Gorove (gáttajai)

Czímeres nemeslevelet Mária Teréziától 1760. jul. 28-án szerzett.

G. Kristóf szamosújvári kereskedő anyja özv. Gorove Lászlóné Pap Mária s leányai: Anna, Róza, Teréz és Rebeka nyertek (LR. erd. X/613.) – 1761. okt. 25. G. Kristóf, felesége, Anna s gyermekei: János, Antal és Tivadar emeltettek a nemesi rangra (OL.) Ebben az utóbbi diplomában a család neve Gorovei-nek van írva, de kétségtelen, hogy a család egy. **Örmény eredetű család, mely a XVII. század végén származott Erdélybe.** Jánosnak 3 fia volt: László, Kristóf és Antal. László özvegye, fia Kristóf s fentebb említett leányai 1760. jul. 28.; testvére Kristóf s gyermekei pedig 1761. okt. 25. nyerneik nemességét. A 3-ik testvér, Antal, nem kapott nemességét. A „gáttajai” előnév adományozásában 1824. dec. 23. Károly, László és Lajos részesülnek. – Czímer: kék paizsban egymással keresztbe tett, hegyével fölfelé fordított 2 nyíl, az ekképpen képezett 4 sarokban egy-egy csillag;

sisakdisz: páncezós könyöklő kar, hegyével fölfelé fordított 2 nyilat tart; takarók: kék-arany, kék-ezüst. A család nemessége 1786. Heves-, 1813. Pest-, 1823. Temesmegyében hirdettetett ki.

Leszármazás:

I.

János: László † 1760 e. *Pap Mária*; Kristóf I. II. tábla; Kristóf 1752–1801. *Karátsony Veronika*; Anna 1760; Róza 1760.; Teréz 1760.; Rebeka 1760.; László *1780. III/2. †1839. I/11. tövisi *Rácz Mária*; Lajos 1784–1830.; Károly 1785–1872.; Lázár; Mária; István 1818–1881. v. b. t. t. minister; Constantia †1885.; Veronika *Bicskey N.*; László †; Anna †1877. *Noszlopy Antal*;

I.				
János				
László † 1760 e. Pap Mária		Kristóf I. II. tábla		
Kristóf 1752–1801. Karátsony Veronika	Anna 1760.	Róza 1760.	Teréz 1760.	Rebeka 1760.
László * 1780. III/2. † 1839. I/11. tövisi Rácz Mária				
László * 1780. III/2. † 1839. I/11. tövisi Rácz Mária	Lajos 1784–1830.	Károly 1785–1872.	Lázár	Mária
István 1818–1881. v. b. t. t. minister	Constantia † 1885.	Veronika Bicskey N.	László †	Anna † 1877. Noszlopy Antal

II.

Kristóf I. I. tábla *Dániel Anna*; János *1733 *Hankovics Mária*; Antal; Tivadar; Jakab *1762. *Gyertyánffy Anna*; Gergely 1870–1881. *Kabdebó Mária*; János *1838. *Noszlopy Stefánia*; Anna *Gerzon A.*; László *1868 VI/16. *Fáy Adrienne*; István *1869 VII/11.; Mária †1890 V/15. br. *Uray Bálint*; Mária *1897 III/10.; Erzsébet *1902 XII/21.

II.		
Kristóf I. I. tábla Dániel Anna		
János * 1733. Hankovics Mária	Antal	Tivadar
Jakab * 1762. Gyertyánffy Anna		
Gergely 1807–1881. Kabdebó Mária		
János * 1838. Noszlopy Stefánia	Anna Gerzon A.	
László * 1868 VI/16. Fáy Adrienne	István * 1869 VII/11.	Mária † 1890 V/15. br. Uray Bálint
Mária * 1897 III/10.	Erzsébet * 1902 XII/21.	

Ezen ágból János 1886. jul. 3. kelt legf. engedélyvel nevét Gorove-ra változtatta.

Forrás: *Kempelen Béla Magyar nemes családok. 4. kötet*

(folytatjuk)

Kövér István

Megemlékezés családunk beköltözésének 350.

évfordulójáról – befejező rész

Előzmények

Széles körben ismert, hogy hagyományaink szerint őseink a Bagratidák fővárosának feldúlása után, 1239-ben menekültek el Ániból. Előbb a Kaukázus lábainál folytatták harcukat a tatárokkal, majd Áninak 1319-ben történt végleges pusztulása után sokan a Krím-félszigeten telepedtek meg, a Genovaiak fennhatósága alatt [pl. Kaffa (ma Feodoszija)]. Azonban a félszigetnek a tatárok által 1475-ben történt feldúlása után a túlélők egy része, megállókkal egyen, Lengyelországba költözött.

Onnan azonban az erőszakos térítési kísérletek miatt Moldvába visszatelepültek, majd onnan véglegesen Erdélybe telepedtek át, új hazát találva.

Moldva

A XVII. században az első jelentékeny vajda az albán eredetű *Vaszilie Lupul* (1634-1654), akinek szokatlanul hosszú (20 évi) uralkodása is mutatja, hogy nem közönséges ember volt. *Rákóczi* ellen a töröknél fondorlatot kezdett. *Rákóczi György* fermánt szerzett a szultántól Lupul elűzésére s 1653. *Kemény Jánost* haddal indította Moldvába azzal a megbízással, hogy Lupult Jászvásáron fogja el. Lupul szerencsésen elmenekült, s *Kemény* elfoglalta Moldva fővárosát. Lupul kozák sereggel tért vissza, több csatában győzött az erdélyi és oláh hadak felett, de 1653 július elején Bakownál megveretett; Lupult a tatárkán elfogván, Konstantinápolyba küldötte, ahol a Jedikulába zárattott. Utána a szultán által kinevezett árnyékvajdák következtek a különböző családokból, akik mindannyian rövid néhány évig **I** tartották magukat a vajdaságban, készséges eszközeiül szolgálván a szultánoknak a Magyar-, Lengyel- és Oroszország ellen viselt hadjáratokban.

Ezt megelőzően, azonban a Muşat házbeli *IV Ştefan Rareş (István)* [1551 V. 24. – 1552. IX. 1.] uralkodásáról kell megemlékeznünk. Kegyetlen uralkodó volt **2**: a szultán parancsára 40 000 emberrel támadt Erdélyre, de nemsokára a későbbi *IV. Sándor* moldvai fejedelem megbuktatta és megölette. Későbbi utóda, *VII. Ştefan Tomşa* [1563. VIII. – 1564. III.] idején megisméltódott **3**.

1668-ban **4 III. Gheorghe Duca – III. Iliá Alexandru** uralkodása után – nagy

költségek árán újra elfoglalhatta a trónt **5**. Ezt követően hatalmas adókat vetett ki a népre **6**, amelynek az eredménye egy felkelés lett **7** 1671-ben, amelyet csak nagy nehézségek árán, török - tatár segítséggel tudott leverni. (Mely haderők az előbb említett Kaminienicz-Podolski ostromához vonulnak föl 1672-ben.)

Mint látható, Moldvától északra és keletre a bizonytalan helyzetű, lázadásokkal sújtott országok, míg délre az oszmán birodalom helyezkedett el, az egyedüli lehetőség nyugat felé Erdélybe vezetett.

1672 februárjának végén az örmények a Kárpátok erdeibe menekültek és követséget menesztettek *I. Apaşi Mihály*hoz, hogy letelepedésüket engedélyezze. Az engedély megadása után (melynek levéltári bizonylata mind a mai napig nem került elő; az engedély talán csak szóbeli volt), és ahogyan az utak járhatóvá váltak, 1672. március első napjaiban az örmény szekek átgördültek a szorosokon. **8**

Családunk betelepítői nem várták meg az üldöztetések ilyen mértékűre való romlását, hanem 1668-ban beköltöztek Erdélybe, Gyergyószentmiklósról (*Szongott Kristóf*: Az *Ákontz* család, mely sok más örmény családdal együtt. 1239-ben vándorolt ki a földindulás következtében elpusztult híres Áni fővárosból, 1664-ben telepedett le Erdélyben. [másutt az 1668-as évet írja] pl.: *Ákontz-Kövér István* érsek (1740–1824.) életrajzában.) *Dr. Száva Tibor-Sándor* egyértelműen az 1668-as évet írja a betelepülés időpontjával.

Gyergyószentmiklóson már a Moldvából való áttelepedés előtt is éltek örmények.

Az első örmény család feltételezhetően 1637-ben telepedett meg Gyergyószentmiklóson. Az 1700-as években még folytatódott az örmények betelepődése nem csak Moldvából, hanem Lengyelországból is. **9** A Botosánban 1588-ban született, (Moldvában a Káprikodának **10** ismert családban), *Jézéán II* (.....) *Dzerigh* gazdag kereskedő (Magyarországi feljegyzésekben *Bogdán Simonként* szerepel) **12** aki kereskedett Erdélyben is. Mindenesetre három fia legnagyobb valószínűséggel 1668-ban Gyergyószentmiklósról költözött, és telepedett le. Később leszármazottjaik közül többen, más, az örmények által lakott településekre költözött.

Legidősebb fia, aki 1621-ben született Jákub, Erdélyben *Bogdán Jakab 13* néven volt ismert, utódai Beregszászon, Erzsébetvárosban és utóbb Szamosújváron telepedtek le (*Kabdebó János – Ohán Kabdebó* utódai apjuk keresztnévét vitték tovább családnévként), és Capdebo, Hankovics **14**, Kabdebó, Kapdebó **15** néven anyakönyvezték őket.

Középső fia, aki 1623-ban született, Mánug, Erdélyben (botosáni) *Bogdán Emánuel* élt.

Környezete részben Bogdánnak, részben Botosáninak (Bocsánczinak) nevezte, de más nevek is alakultak a családban – köztük csúfnevek is. Utódait Bángi, Besenszki **16**, Biró **17**, Bogdán, Boor, Bocsánczi **18**, Bocsánczy, Borbiró **19**, Bosánszki, Facsaros **20** néven anyakönyvezték.

Kisebb fia, aki 1627-ben született *Chácshig* (aki feltehetőleg alacsony, kicsi lehetett), Erdélyben (Áki) *Bogdán Kristóf* néven ismerték (az áki a román "coadă" fordítása,

mely "fark"-at jelent). Utódai szétszóródtak az erdélyi településeken, így a XVIII. században meglehetősen oly gyakori módon különböző neveken anyakönyvezték őket: Áki **21**, Ákoncz **22**, Bocshig **23** (Kicsi), Fark **24**, egyes Kis **25**, Kövér **26**, Meghdesz, Mihály, Minász **27**, Szebeni **28**, Szebeny néven.

Ugyancsak a Káprikodá családból származott *Cap de Bou Nicora*, aki *Gheorghe Stefan* (1653–1658) moldvai fejedelem kamarása volt 1654-ben, utóda birodalmi nemességet, báróságot kapott *báró merecey Kapri* néven **29**.

Midőn ezt a dolgot összeállítottam, akkor tudatosult bennem, hogy a Magyarországon nemességet nyert örmény származású családokból minden nyolcadik ebből a famíliából származik:

botosáni Bocsánczy (eredetileg Bosánszky, Bocsánszky) – Bécs, 1762. júl. 26.

baraczházi Capdebo – Bécs, 1802. júl. 23

magyarbikali Hankovics – Bécs, 1762. júl. 26.

talpasi Kabdebó – Bécs, 1838. nov. 8.

báró merecey Kapri – Bécs, 1785. okt. – Bécs, 1791. júl. 24.

gyergyószentmiklósi Kövér – Bécs, 1780. máj. 24

rétháti Kövér – Bécs, 1804. aug. 17

és ákontz Kövér István – Bécs, 1780. máj. 24

Lábjegyzetek

I Moldva fejedelmei cca. fél évszázad alatt:

1634–1653. <i>Vasile Lupu</i> (1.x)	1666–1668. <i>III. Ilia. Alexandru</i>
1653. IV. – V. <i>I. Gheorghe Ștefan</i> (1.x)	1668–1672. <i>III. Gheorghe Duca</i> Moldva fejedelme (2.x)
1653. V. – VII. <i>Vasile Lupu</i> (2.x)	1672–1673. <i>XI. Ștefan</i> (1.x)
1653–1658. <i>I. Gheorghe Ștefan</i> (2.x)	1673. <i>XI. I. Dumitra</i> .cu
1658–1659. <i>II. Gheorghe Ghica</i>	1673–1674 <i>XI. Ștefan</i> (2.x)
1659. <i>XI. II. Konstantin Șerban</i>	1674–1675 <i>I. Dumitra</i> .cu (2.x)
1659–1661. <i>X. Ștefăniță Lupu</i> (1.x)	1674–1678 között <i>II. Gheorghe Duca</i> H vasalföld fejedelme
1661. I. – II. <i>II. Konstantin Șerban</i> (2.x)	1675–1678 <i>Antonie Ruset</i>
1661. II. – IX. <i>X. Ștefăniță Lupu</i> (2.x)	1678–1683 <i>III. Gheorghe Duca</i> Moldva fejedelme
1661–1665. <i>Eustatie Dabija</i>	1680–1683 között <i>Gheorghe Duca</i> Ukrajna hetmanja volt
1665–1666. <i>III. Gheorghe Duca</i> Moldva fejedelme (1.x)	

2 és 3 „Az üldözések sora kezdetét vette István vajda alatt 1551-ben, melyet részletesen előad Mennas szerpap egykorú és szemtanú író 25 lapra terjedő siralmas versezetében, s tetőpontját érte 1668 évben Gheorghe Duca vajda korában.” – Mondja *Lukácsi Kristóf* Emlékezetek az erdélyi örmények múlt életéből. melyet az örmények apostola: Világosító-Szt-Gergely 1858-ik évi ünnepén a szamosújvári örmény szertartású templomban mondott egyházi beszédben.

Hogy mennyit kellett a bukovinai örményeknek ezen térítési törekvések által szenvedniük, az nem tartozik közleményünk keretébe, erről bővebben ír Dan, »Die orientalischen Armenier«, 13. lapján

A bukovinai örmények. — Dr. Wislocki Henrik.

4 A csodák rendjén mond el egy történetet a Székely Okmánytár 1668. évi jelentése. E szerint mikor a vajda sógora le akarta romboltatni a kutnári templomot s lövetni kezdte a harangtornyot, hirtelen megvakult, a fellázadt főurak megölték, így a templom megmenekült.

5 Az „Armenia” mélyen tisztelt szerkesztőségének megbízásából közlöm e helyen magyar fordításban *Pátkánián K.* szentpétervári egyetemi tanárnak *Tokati Minász* (Minas Jewdokatsi) történeti tárgyú versezetére vonatkozó megjegyzéseit, a rendelkezésemre bocsátott orosz eredeti alapján. – A párizsi „Bibliotlièque Nationale” („Nemzeti Könyvtár”) egy kézirat gyűjteményében — mondja Pátkánián — „a 224 szám alatt (Acc. f. 101) 150 soros igen érdekes verses műre akadt. Kár, hogy nem az egész maradt fenn,

hanem csak második fele. A töredék annak elbeszélésével kezdődik, hogy István vajda parancsára miként hurczolták az egész népességet (a szucsavaiakat?) a vesztirhez (kincstáros), ki megparancsolta az örményeknek, hogy haladéktalanul áttérjenek a görög hitre. De nem szoritkoztak csupán egyes intésekre és fenyegetésekre, hanem alkalmaztak súlyosabb eszközöket is: az örményeket ütötték, kinozták tűzzel, sőt megégették elevenen is. A mikor ez eszközök sem működtek elég hamarosan, parancsot adtak ki a helybeli örményeknek, hogy összegyűljenek mind — vojtok, pergárok) papok, aszszonyok és gyermekek — és erőszakosan megkeresztelték őket. E parancsot kimélet nélkül kellett teljesíteni. A püspöknek és papoknak előbb szakállukat borotválták le, s miután így megfosztották méltóságuktól, oláh ruhát adtak rájuk és fejükre dolbánt tettek. E közben oláh pap ment a házakba és megszentelte azokat, edényeket és csészéket szent vízzel öntött meg. A templomok részben lepecsételve, részben szétrombolva, szent könyvek megégetve, templomi edények elrabolva. Szucsávan kívül hasonlók történtek más vidékeken is, hol örmények laktak: Chotinban, Szereten, Aszpázárban, Vászluban, Bocsánban, Rumánban.) Végül a szerző fajrokonaihoz fordul mondván, hogy mind eme nyomorok a mi megmérhetetlen büneinkért értek minket, hogy megszüntünk imádkozni, elfeledkeztünk az alamizsnáról, nem szerettük Istent, nem tiszteltük szüleinket és elhanyagoltuk a vendégszeretetet.

6 1668-ban, midőn *Hencul, III. Gheorghe Duca* Moldva fejedelme ellen pártot ütött, kellemetlen zavarok keletkeztek a szomszéd Moldvában. E sok bajt okozó zavarok a következő évben sem szűntek meg, mert ekkor vonult a török sereg, Podólia Kameniecz nevű városának ostromlása végett a magához csatolt adófizető tartományok segélycsapataival együtt Közép-Moldván keresztül. Ezért az örmény egyházmegye félelemtől űzve a hét moldvai városából a hegyekre vonult és ott lappangott a második és harmadik évben is, míg végre abban állapotott meg, hogy Erdélybe menekül.

A beköltözés történetéhez — Latinból: *Páll Bogdán.*

7 De mivel 1668-ban egy Henkul nevezetű egyén, a moldovai fejedelem ellen fellázadva zavargásokat idézett elő - és a következő évben a törökök is a régi Lengyelország Podolia tartományának Kameniec megerősített városát megtámadták, a moldovai örményeket is nagyon sok szerencsétlenség érte; közülök sokan életüket veszítették, mások vagyonuktól fosztanak meg. Azok, kik életben megmaradtak, látva az ország pusztulását és a tartós zavargást, hogy a végveszélytől megmeneküljenek és csendes életmódhoz juthassanak, az erdélyi hegyekre futottak. Itt tartózkodtak majdnem három esztendeig; de mivel ezen idő alatt egyszer sem kínálkozott kedvező alkalom a visszatérésre (Moldova), az akkori erdélyi fejedelem- *I. Apafi Mihály*hoz fordultak.

A magyar-örmények. — *Govrik Gergely.*

8 "Átjöttek pedig Erdélybe 1672-ben Kr. után; átjövételük főoka vala: hogy a moldovai fejedelem és nép, az örményeket, jóllehet szintúgy nem-egyesült hitűek voltak mint ők, az örmény nyelv és rítus elhagyására és a görög szertartás követésére kényszerítették, mivel pedig erre őseink ráállani sehogy sem akartak, iszonyú üldözést támasztottak ellenök.

Templomaikat kirabolták, drága ékszereiktől megfosztották, egyházi könyveiket máglyára rakva elégették, püspökjüket és papjaikat börtönbe vetették, a gyermekeket újból megkeresztelték, halottaikat görög szertartás szerint temették el, végre a templomoknak ágyukat szegezve, azokat halomra lőtték. Szóval az örményeket ősrégi szokásaikból, erkölcsaikből és nemzetiségükből merőben ki akarták vetkezteni."

9 Írja a visitgyergyó.ro honlap.

10 Áki, Bocshig, Fark, Kápdebo, Kápri (= Kepri) és Káprikodá egy család, melynek vezetékneve Bogdán (Szongott Kristóf: A magyarhoni örmény családok genealogiája.)

11 E család örmény neve Jézéán (.. jéz: ökör, Ökrös, Ökrösi). L. Szongott: I. m.

12 E szerint az Áki, Bocshig, Fark, Kápdebo, Kápri (Kepri) család őse *Bogdán Dzerig (Simon)* volt. L. Szongott: I. m.

13 E szerint a hazai Kápdebo-k vezetékneve Bogdán. L. Szongott: I. m.

14 *Kábdebo János* maradékai elhagyják a Kápdebo nevet és apjuk (János = Hanko) nevéől Hankovicsoknak nevezik magukat. L. Szongott: I. m.

15 románul capu de bou. L. Szongott: I. m.

16 Bocsánczi családnév elferdített alakja. Bocsánczi=Besánczi, Besánszki, Besenczki L. Szongott: I. m.

17 Biró családnév a Borbiró rövidítése L. Szongott: I. m.

18 Botusáni, Botusán helységből való. Botusán, helység a volt Moldovában. L. Szongott: I. m.

19 Az, ki a borárlási jogot a várostól (Szamosújvár) kivette, neveztetett Borbirónak. L. Szongott: I. m.

20 Facsarár, facsaró, facsaros, a magyar facsar igéből; az ár román szóképző. Kihalt család (gúnynév). L. Szongott: I. m.

21 Áki (...) örmény szó, értelme: fark, far. L. Szongott: I. m.

22 Az Ákoncz-ok vezetékneve Mánug (Emanuel) és mivel e család őse látta a szenthelyeket, még „megdeszi“-nek is neveztetik. L. Szongott: I. m.

23 (.....) Örmény szó: far, faracska, kis ember. — Gyergyó-Szent-Miklóson Bocsig most Kis. L. Szongott: I. m.

24 Csik-Szépvízen 1735-ben *Ákoncz Péter* maradékai Fark nevet vesznek fel (az örmény Áki magyar fordítása); e család egyik ága 1789-ben Ákoncz nevét Szebeni-re változtatja. L. Szongott: I. m.

25 Gyergyó-Szent-Miklóson Bocsig most Kis.

26 Az Ákoncz család egyik ága Kövér-re magyarosította nevét. L. Szongott: I. m.

27 Az örmény a Minász-t, a Mihály kifejezésére is használja. L. Szongott: I. m.

28 Nagy-Szeben szab. kir. város az erdélyi Szászföldnek fővárosa. Itt lakott a Fark család egyik ága, mely e város nevéől Szebeni nevet kapott. L. Szongott: I. m.

29 Kápri. A Káprikodá rövidített alakja. A Bukovinában élő Kápri nevű örmény család osztrák báróságot nyert. L. Szongott: I. m.

Matl Péter: „Ötösével” – képkiallítás a XV. kerületben április 28-án

A XV. kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat minden évben megemlékezik az Örmény Genocídiumról tartalmas rendezvényekkel, színházi előadásokkal. Ez évben rendhagyó módon, *Matl Péter* képzőművész, közismert kárpátaljai szobrászművész „Ötösével.” c. mintegy 40 pasztellképét állítottunk ki az örmény genocídium és a kárpátaljai „malenkij robot” a gulág és a szibériai haláltáborokban szörnyű körülmények között halálra kínzott honfitársaink emlékére. Hiszen a történelem érthetetlen vagy érthető módon ismétli önmagát!

Szophoklész (Kr.e. 496-406) *Antigoné* c. művében így ír az emberről:

„Sok van mi csodálatos, de az embernél nincs semmi csodálatosabb. Csodálatos az

ember, mert ésszel él, de az ember tudásával nemcsak a jóra, hanem gonoszra is törhet.”

Hozzáteszem, kitervelt kegyetlen, válogatottnál válogatottabb módszerekkel írta embertársait, az emberi mivoltából kivetkőzött két lábón járó szörnyeteg –, ha a hatalom ezt kívánja.

Így történt az 1915-ben Törökországban, a keresztény örmények előre eltervezett megsemmisítésével, kiirtásával, mert a hatalmi törekvések így kívánták. Több ismertető szöveget írtam 20 év folyamán. Nem bocsátkozom ismétlésekbe. *dr. Issekutz Sarolta* a EÖGYKE füzetek legutóbbi számában, az Orlay utcai megemlékezése kapcsán elmondta az örmény népiártás lényegét és megjelentette azt.